

NATURALIS.
DE RVMINANTIBVS
HISTORIA,

IOANNIS AEMILIANI
FERRARIENSIS,

Vario doctrinae genere referta.

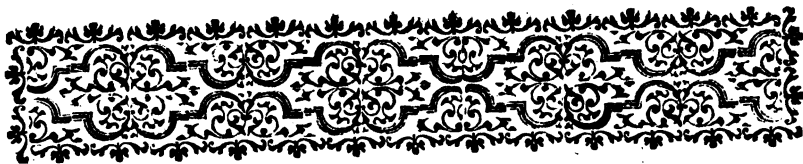
*Cum triplici Indice: Autorum scilicet, Rerum,
& Syntagmatum.*

AD ILLUSTRIS. ET REVERENDISS.
D. PHILIPPVM BONCOMPAGNV
S. R. E. Cardinalem Amplissimum.

C V M P R I V I L E G I O.

VENETIIS,
Apud Franciscum Zilettum.
M. D. LXXXIIII.

DE RUMINANTIBVS, VNICORNIBVS.

SYNTAGMA QVARTVM.

INFERIORA hæc & caduca animalia, uel Animalium diuisio. ex putrescente materia primordia ducunt, uel ex maris foeminaeque coniugatione procreantur: quæ concubitu propagantur, uel uiuipera, uel ouipera eduntur: uiuipera, uel bipeda, uel quadrupeda existunt: quadrupeda uel unicam unguam, eamque solidam habent, Græcis μάγυχα nuncupata, & Latinis solipeda: uel in duas partes unguas sectas obtinent, Græcis διχνηδ, & Latinis bisulca & bifida appellata: uel unguas in plureis partes distributas gerunt, Græcis πολυσχιδῆ, & Latinis multifida nominata.

Eorum, quæ solidam unguam habent, perpauca admodum inter cornigera connumerantur: plurima bisulca cornibus donata sunt: cuncta uerò multifida (si Aristoteli credimus) cornibus mutilata sunt atque decurtata. Proinde scribitur in 11. de Historia. *Sunt item animalium alia cornigera, alia mutila. Quæ cornua gerunt, bisulca magna ex parte per naturam sunt, ut bos, ceruus, capra. Quod autem idem & solipes, & bicornis sit, nullum est, quod nos adhuc norimus. At solipes, idemque unicomis est, quanquam rarum, ut asinus Indicus: ille enim & unicomis, & solipes est. Unicornis uerò idemque bisulcus oryx est.* Et lib. 111. de Partibus. *Quæ igitur pedes multifidos habent, cornu omnia carent: cuius rei causa est, quod cornu auxiliij gratia habetur. Multifidis autem non desunt*

Cap. 1.

Cap. 2.

desunt alia auxilia. Dedit enim natura alijs unguis, alijs dentes pugna-
ces, alijs partem aliam, qua sese tueri, atque defendere possent: at uerò bi-
sulcorum pars maior cornua gerit, & solipedum nonnulla ad uim inferen-
dam: quædam etiam ad defendendum. Et quæ sequuntur. Quoniam
per pauca solipeda cornigera sunt, & quàm plurima utrinque den-
tibus armata, non μωροχα solum ab ipsa unguis soliditate fuerunt
uocata Græcis, quin & ἀμφοδοντα dicta, quippe quæ utrinque
dentata sint. Cùm igitur ruminantia pleraque bisulca sint, & per
pauca solipeda ruminant, sic Dantes in 11. Cantica suæ Comæ-
diæ cecinit.

Cap. 18.
Purg.

Le leggi son; ma chi pon mano ad esse?
Nullo; però che'l Pastor, che precede,
Ruminar può; ma non ha l'unghie fesse.

Quæ quidem carmina Sacræ scripturæ autoritatibus innituntur.
Etenim in Leuitico legitur. Hæc sunt animalia, quæ comedere debetis
de cunctis animalibus terræ. Omne quod habet diuisam unguam, & ru-
minat, in pecoribus comedetis. Quicquid autem ruminat, & habet ungu-
lam, sed non diuidit eam, sicut camelus, & cætera, non comedetis illud, &
inter immunda reputabitur. Cyrogrillus qui ruminat, unguamq; non di-
uidit, immundus est. Lepus quoque nam & ipse ruminat, sed unguam
non diuidit. Et sus cùm unguam diuidat, non ruminat. Horum carnibus
non uestemini. Et in Deuteronomio hæc promulgata fuerunt.
De ijs autem, quæ ruminant, & unguam non findunt, hæc comedere non de-
betis. Camelum, leporem, cyrogrillum, quia ruminant, & non diuidunt
ungulam, immunda erunt uobis. Quas Sacrarum literarum autoritates
explanans Pierius Valerianus in vii. Hieroglyphicorum ait. Huius
uerò rei significatum ex Diuinis literis interpretandum, ex quibus anima-
lia quæ ruminant, & unguas bifidas habent, profana non esse didicimus:
quod quidem eo uelamento subinnuit, eum qui sacris sit initiaturus, pie-
tatis meditatione, neque non doctrina iudicioq; præstare oportere.
Bifida siquidem ungula discernendi doctrinam, & singulorum indicat exa-
minationem, quam per ipsas rerum distinctiones assequimur, ut rectum ab
indirecto, lepram à non lepra discernere possimus: ruminatio uerò, ut se-
pe dictum, pietatem & diuinarum rerum meditationem ostendit: horum
qui altero careat, tanquam ineptus reiiciendus. Ruminatio itaque in Sa-
cris literis rerum diuinarum memoriam atque cogitationem indicat,
ungula uerò bifida electionis & distinctionis est symbolum: hoc est
(Hesychio teste) ut literam à spiritu secernamus, & quædam secun-
dam

Cap. 11.

Cap. 14.

dam secundum utrunque intelligenda esse animaduertamus. Inde Irenæus per mundos interpretatus est eos, qui Diuinarum Personarum distinctionem firmiter credunt, quique die noctuque sanctas meditantur traditiones. Ethnici neque ruminant, neque diuidunt: Iudæi ruminant, sed non diuidunt: hæretici peruersè plerunq; diuidunt, nunquam tamen ruminant. Quamobrem glossa super adductum Leuitici locum, inquit. *Ungulam diuidunt, qui secundum testamenta firmo se gradu innocentis & iustitiæ statuunt. Iudæi ruminant uerba legis: sed unguam non findunt: quia duo testamenta non recipiunt, nec in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum credunt. Fidei gressum diuidunt hæretici, unguam findunt in Patrem & Filium credentes: sed doctrinam ueritatis non ruminant.* Et de Hebræis disserens addit. *Hi ruminant, quia in litera meditantur: sed non diuidunt unguam, quia litera à spiritu non distinguunt.* Cornigerorum cum uariæ ac diuersæ reperiantur species, genus quoddam constituunt, illud tamen apud Græcos innominatum: cuius rei fidem facit Philoponus in IIII. Analytico, ubi exaratit. *Quoniam genera, aut nominata sunt, ut qua per unum nomen declarantur: aut innominata, ut que significantur per orationem, & non per nomen. Verbi gratia, habere cornua, genus innominatum est.* Quod sanè cornigerorum genus apud Latinos minimè innominatū uidetur, cum unico nomine ab ipsis significetur, ut oratione nequam opus sit ad illud demonstrandum: cornigerorum namq; genus cornigenum, uel cornigerum ab illis nuncupari consuevit: quod in tres præcipuas dirimitur species. Etenim cornigera uel unicornia, uel bicornia, uel multicornia existunt. Vnicornia uerò uel unguam solidam, uel sectam habent. Solipeda unicornia, uel asini, uel bouis, uel equi speciem præ se ferunt. De asino commemorauit Arist. loco superius adducto lib. II. de Historia, ubi asinum Indicum & unicornem, & solipedem esse ait: de quo etiam asino sic meminit in IIII. de Partibus. *Cornigerorum pars maxima bisulca est: sed solipes etiam traditur in eodem genere, quem asinum Indicum uocant.* Vnicornem asinum (ex aliorum tamen relatione) hoc modo descripsit Aelianus: cum scilicet corporis molem equo æqualem obtinere, totumq; esse candore suffusum, capite tantum, quod purpureum est, excepto: cuius cornu mucronem uersus subrufum sit, secundum frontem albū, atq; in interstitio nigricans, sicut etiamnum eius atrii sunt oculi. De unicorni boue idem Aelianus, unà cum Oppiano mentionem fecit, ambo de quibusdam Aoniæ tauris unicornibus loquētes. Plinius

Com. 44

Cornigerorum genus in nominatum esse.

Cap. 11.

Cap. 4

Cornigerorum diuisio. De unicornibus. De unicorni asino.

Cap. 21

De unicorni boue.

K Qui

Qui tamen sibi satis constare non uideretur, cum dein lib. xi. scripserit solum Indiæ asinum inter solipedæ cornigerum, atque unicornem existere: nisi in VIII. Etesiarum auctoritate locutus fuisset. Ludouicus Bartheina se conspexisse Zeilæ, quæ Aethiopiæ ciuitas est, enarrauit, boues singulari cornu munitas, palmi longitudinem equante, ad tergaq; reclinato. Iulius Cæsar se in Hercynia sylua unicornes boues necnon comperisse affirmavit. De unicorni Indiæ equo sermonem fecit Aelianus, monumentisq; mandauit (sedenim ex aliorum sententia) ex illius cornu pateras fabrefieri, quibus uenenum lethalem malitiam deponeret: quam quidem abditam admirabilemq; uirtutem asini quoque syluestris cornu concessit. Quamobrem Reges, magniq; Indiæ proceres cyathis ex unicornis cornu constructis potare consueuerunt, ut omne ueneni maleficium, atrociumq; morborum sæuitiam præcauerent. Vnicorne uerò bisulcum Græcis *σρυξ* & *σρυξ* appellatur, de quo commemorauit Arist. hoc pacto in I. de Historia. *Vnicornis, idemq; bisulcus oryx est.* Item lib. III. de paribus. *Sed sunt etiam quæ cornu singulari armentur, ut oryx, & quem asinum Indiæcum appellari diximus. Oryx bisulcum, asinus ille solipes est.* De oryge mentionem fecerunt Aelianus, atque Oppianus lib. II. de Venatione. Herodotus orygem animal capræ simile, unicornem, & bisulcum esse dixit. De oryge sæpius commemorauit Plinius, cuius auctoritates sigillatim nunc recensebo. Etenim lib. III. suæ naturalis Historiæ, de caniculæ ortu disserens, ait. *Orygem appellat Aegyptus formam, quam in eius exortu (scilicet caniculæ) contristare & contrahi tradit, ac ueluti adorare, cum sternuerit.* Insuper in VIII. scripsit. *Sunt & oryges soli à quibusdam dicti contrario pilo ueluti, & ad caput uerso.* Et libro X. prodidit. *Orygem perpetuò sitientem Aethiopia generat ex natura loci, potu carentem cum mirabili modo ad remedia.* Nanque Getuli latrones eo durante auxilio, repertis in corpore eorum saluberrimi liquoris haustu uesicis. De oryge necnon L. Columella mentionem fecit lib. X. *Feræ, pecudes, ut capreoli, damæq; non minus orygem, ceruorumq; genera, & aprorum: modò lautitijs, & uoluptatibus dominorum seruiunt: modò quæstui, ac reeditibus.* In Diuinis itidem literis fit de oryge commemoratio. Siquidem in Deuteronomio memoriae propagatum fuit. *Ne comedatis quæ immunda sunt: hoc est animal, quod comedere debetis, bouem, & ouem, & capram, ceruum, capream, bubalum, tragelaphum, pygargum, orygem, camelopardalum.* Vnde Hieronymus in Esaiam scriptum reliquit. *Getulus oryx genus est feræ nascens in eremo inter munda animalia.* Alberti unicornis est

De unicorni equo.

De oryge unicorni bisulco.

Cap. 17.

Cap. 10.
Cap. 11.

Cap. 40.

Cap. 53

Cap. 73.

Cap. 14.

Cap. 51.

Alberti uni
cornis de-
scripção.

Calcem
versus.

est moderatę quantitatis animal, bisulcum; buxei coloris, atque de-
fertur incola. Quippe lib. XXI. de Animalibus, hæc chartis prom-
psit. *Unicornis animal est moderatę quantitatis respectu suę fortitudinis,
buxei coloris, & fissę in duo ungulę pedis, in montibus & desertis
habitans, longum valde cornu in fronte gestans, quod ad saxa limat,
& cum ipso perforat etiam elephantem, nec timet uenatorem: hoc ani-
mal magnus Pompeius ad spectaculum Romę exhibuit. Dicunt autem
quoddam hoc animal aded uirgines puellas ueneratur, quoddam ipsis uisis man-
suescit, & aliquando iuxta eas soporatur, & capitur, & ligatur: capi-
tur etiam cum adhuc est iuuenis, & tunc domatur.* Bisontem nonnulli
unicorne animal esse affirmarunt, ceruo haud dissimile: prolixitate
tamen iubarum admodum deforme, ac ferum. De bisontibus sic

Cap. 15.

meminit Plinius lib. VIII. *Insignia tamen boum, ferarum genera iu-
bato bisontes.* Bisulca illa unicornia nequaquam reticebo à Ludo-
uico Barthema descripta in Mecchæ Historia. Etenim se in ea re-
gione unicornia bina perspexisse testatus est, sepibus circumclusa,
ceruinum caput habentia, perbreue collum, ab altero latere reclin-
nantes rarasq; crines, oblonga crura capreolorum more hirsuta &
gracilia, atque caprinam ungulam obtinentia: quorum quidem
(ut ipse refert) unicornium, alterum in frontis centro cornu trium
ulnarum magnitudinem adęquans gestaret, alterum uerò quatuor
pedum prolixitatem præmonstraret: illud corporeæ molis equini
pulli menses triginta nati, hoc autem annum agentis mensuram æ-
mulabantur. Neutiquam silentio prætereundum est, quod tum de
solipede, tum de bifido unicorni commonefecit Aristot. in III. de

De quibus-
dã unicorni-
bus bisulcis

Cap. 2.

Partibus, ubi hæc scriptis mandauit. *Solipes potius quam bisulcum
esse unicornem rectè uideri potest. Ungula enim tam solida, quam bisulca
eandem naturam habet, quam cornu: itaque eisdem simul & ungulam
findi, & cornu congruum est. Fissio etiam ungula, & cornu ex defectu
naturæ euenit. Itaque cum exuperantiam ungula solipedum natura de-
disset, rectè dempsit superne, fecitq; unicornem.* Multifida reperiun-
tur unicornia, si M. Paulo Veneto ulla adhibenda fuerit fides, hic
enim describens quæ Basmę regio proferat, multa ibi unicornia in-
ueniri affirmauit: hæc uerò elephantis minora esse, elephantorū licet
more habeant pedes, depressum caput gerētia aprinoq; simile, spino-
sam linguā, nigricātesq; oculos obrinentia: terribissimas deniq; bestias
sordidasq; esse inquit, nec cornu tantum, quinimmo & lingua pete-
re. Quæ unicornia profectò inter multifida recensenda esse nõ est, ut
quispiam ambigat, cum elephantinis pedibus gradiantur. Si quidem

De multifi-
dis unicor-
nibus.

ex Aristotelis sententia in IIII. de Generat. animal. *Elephas animal maximum, idemq; multiformum.* Nullum tamen unicornem multiformum agnouit Aristoteles. Etenim literis mandauit lib. I. de Partibus. *Quæ pedes multiformes habent, cornu omnia carent.* Cæterum quæ de unicornio animali prolixiori sermone enarrauimus, concisè repetamus, & tanquam in enchiridium quoddam hoc pacto redigamus. Vnicornia uel solidam ungulam habent, uel diuisam: solipeda uel asini, uel bouis, uel equi speciem præ se ferunt: quæ diuidunt ungulam, uel sunt bifurca, uel multifida: bifurca ut oryx, multifida cuiusmodi unicornem illud à M. Paulo Veneto descriptum. Verum enim uero cum penes ungulas a nobis unicornia distincta sint, secernimus etiamnum ea penes ipsorum cornuum situm. Vnicornia uel in nare cornu, uel in fronte exprorectum gestant, illud *πρόκερας* à situ Græcis dicitur, istud uero ab unitate cornu *μόνοκερας*. De rhinocero hæc Plinius scripta reliquit in VIII. *Hisdem ludis & rhinoceros unius in nare cornu, qualis sepe uisus. Alter hic genitus hostis elephanto, cornu ad saxa limato præparat se pugna. In dimicatione aluum maximè petens, quam scit esse molliorem. Longitudo ei par. Cornua multò breuiora. Color buxens. Solinus etiam rhinocerotis cornu recuruum esse, cautibusq; attritum in mucronem exacui scripsit.* Veruntamen Pausanias rhinoceros duobus cornibus armatum esse affirmavit, quorum alterum in signi magnitudine è naribus erumpat, alterum autem supernè prominat, exiguum quidem ualidissimum tamen. Rhinocerotis cornuum robur fatis expressit Valerius Martialis lib. I. ijsce uersibus.

*Sollicitant pauidi dum Rhinoceros magistri,
Seq; diu magna colligit ira fere:
Desperabantur promissi prælia Martis,
Sed tamen ips redijt cognitus ante furor.
Nanque grauem gemino cornu sic extulit ursum,
Iactat ut impositas taurus in astra pilas.*

Itidem prius cecinerat de eodem.

Quantus erat cornu, cui pila taurus erat.

Inde sagacem & prudentem uirum, quippe qui alios doctè cauteque irridere norit, rhinocerotis nasum habere dixerunt, atque in adagium abiit, rhinocerotis nasus. Vnde idem poëta eodem lib. I. hæc modulatus est.

*Maiores nusquam rhonchi, iuuenesq; senesq;
Et pueri nasum rhinocerotis habent.*

Concisa u-
nicornium
diuisio.

Alia unicor-
niũ sectio.

De rhinoc-
erote.

Cap. 4.

Cap. 20.

Cap. 20.

De

De rhinocerote Aelianus quoque, necnon Oppianus lib. 11. de Venat. meminit. Inter cornigera, vnicornia ualentius cornu petere credendum est, tum quia illorum cornu, cum vnicum sit, maiorem habet firmitatem: tum quia in frontis centro locatur, ubi maior uiget uis. Proinde in Diuinis literis rhinocerota fortis & robusti uiri hieroglyphicum esse ex Iob adnotauit Eucherius.

Nunquid uolet rhinoceros seruire tibi? Et apud Balaam legitur. *Cuius fortitudo quasi rhinocerotis.* Vti pleraque Latinae interpretationes habent, quamuis Sanctes unicornis reddiderit. Quoniam uero corporis robur petulantiam parit, in Psalmis promulgatum

Psal. 21. fuit. *Salua me ex ore leonis: & à cornibus vnicornium humilitatem meam.* Vbi utraque glossa per vnicornium cornua superbiam exposuit. Et infra scribitur. *Et dilectus quemadmodum filius vnicornium.*

Pf. 28. Quem locum sic explanauit Augustinus. *Unicus patris eximianiuit se nobilitate sua, & factus est homo sicut filius vnicornis, idest Iudeorum iactantium suam singularem iustitiam.* In translatione autem Hieronymi iuxta lectionem Hebraeam sic habetur. *Et sarion quasi filius rhinocerotis.* Quae uerba Nicolaus de Lyra sic exposuit. *Et sarion, idest filius, per quem intelligitur Moyses à Deo predilectus, sicut filius, quasi filius rhinocerotis, idest ita impaudus, sicut rhinoceros, quod idem significat, quod vnicornis.* Verum rhinocerota cum monocerote fortasse perturbauit Nicolaus, quippe qui idē utriusq; symbolum esse iudicauerit. Quamuis monoceros commune nomen existat, cuique animali singulari cornu, praesertimque in fronte armato accommodatum: Plinius attamen peculiari unicornio tribuit lib. viii.

Cap. 21. sic scribens. *Asperam autem feram monocerotem, reliquo corpore equo similem, capite ceruo, pedibus elephanto, cauda apro, mugituq; graui, vnicornu nigro media fronte cubitorum duum eminente.* Hanc feram uiam negant capi. Idemmet animal prorsus prius descriperat Aelianus: at praeter notas à Plinio recitatas, haec in super adnectebat: eum colore subrufo suffitum esse asseuerans, cornuque gerere asperitatibus quibusdam cocleae instar insculptum, atque in acutissimum mucronem paulatim imminutum. Iulius item Solinus hoc idem affirmauit, praeterquam quod cornu splendore nitescere fassus est. Cum ergo tot tantaque sint unicornium genera, quodnam sit illud tam celebre alexipharmacum, tam salutare alexiterium, ac mirabile antidotum, nondum satis inter scriptores constat. Siquidem non nulli suspicantur esse monocerotis cornu ab Aeliano, Solino, Plinioque descripti: non defuerunt, qui illud esse asini Indici, de quo

De Plinii monocerote.

e unicornis alexipharmacis ambiguitas

memi-

meminerunt Aristoteles, Aelianus, & plures alij : fuerunt & qui Indiae equi ab eodem Aeliano commemorati id esse existimauerint : quibusdam etiam in mentem uenit, illud esse rhinocerotis cornu. Historici medicis altercandi ansam praebuerunt, scilicet quodnam sit animal Graecis antonomasticè *μυόκερας* dictum : Latinis uerò unicornium siue unicornes : & Italis alicornum uel lioncornum : quae quidem singulae nomenclationes tum animali, tum eius cornu inditae sunt. Ambigunt inquam medici quodnam sit illud mirabile cornu, quod omnes perniciosos morbos fugat, quod saeuas profligat aegritudines, quod imminentem ueneni praecauet inclementiam, quod ueneni coinquinamento pestilenti labefactatos, languidos, exanimatos, & propemodum mortis caligine obtenebratos, integræ ualeitudini ocyssimè restituat incolumes : & denique quodnam sit illud cornu adeò ueneno infestum, ut illius praesentiam non admittat, non ferat, non patiat, eamque longè lateque pandat, uel sudore, uel aquae feruore ac stridore, si in eam immergatur, mordicus litigant, & acerrimè inter se conflantur medicorum sectae. Quocirca cum tanta sit inter scriptores de unicornio discordia, accidit ut in principum thesauris uaria ac longè diuersa unicornium cornua quàm diligentissimè referuerunt. Apollonius philosophus & plures alij eiusmodi de unicornio opinionem uanam prorsus esse futilemque suspicati sunt, quos secutus est inter neotericos Andreas Marinus medicus : hic enim eam inanem esse pluribus rationibus conatus est ostendere, tum aduersariorum argumenta infirmando, tum demonstrationes aduersus illam adducendo, quae suadere uidentur uanam illorum esse sententiam, qui tot, tantaque de eiusmodi celeberrimo cornu praedicauerunt. Etenim eiusmodi cornu, quod tanti aestimatur, paruipenderent omnes, nisi Aeliani, atque Philostrati auctoritates illius aestimationi suffragatae fuissent : quae tamen, si accuratius perpendantur, infirmæ admodum titubantesque apparebunt. Siquidem ipsi, quae ab aliis audierant, scriptis tradiderunt, & quae passim rumore quodam circumferebantur, adnotarunt : uti ex eorum uerbis facile cuique compertum erit. Quapropter unicornis cornu nequaquam maiori medicinae faciendae usui esse, quàm cerui cornu constanter inquit Marinus : cuius sententia uero consonet, dissonetue, ipsa iudex sit experientia. Minimè uerò ignorandum uenit, nos unicornis nomen angustius sumpsisse : sin autem latius acceperimus, unicornia hoc pacto distinguemus : nempe quòd

Quomodo
unicorne la-
tius sume-
tur.

alia

- alia terrestria, alia aquatilia, & alia aerea sint: terrestria sunt, quaecunque à nobis commemorata fuerunt: aquatilia, ut beluae: illae marinae singulari cornu armatae, quas idcirco monocerosos uocauit Albertus: aues item unicornes reperiuntur, sicut & bicornes. Sedenim eiusmodi animalia & uolatilia, & natantia, necnon serpentina unicornia improprie nuncupari, proprie uero quadrupeda censuit Aristo. in I I. de Historia, ubi chartis prompsit.
- Cap. 1. *Qua autem cornuta sunt, eadem omnino quadrupeda esse certum est, nisi quid per translationem cornu habere dicatur: quemadmodum Aegyptij de colubris Thebanis perhibent, quasi aliquid illis ueluti uestigium extuberet. Cui Aristotelis sententiae subscripsit Plinius lib.*
- Cap. 17 *XI. inquit. Cornua multis quidem & aquatiliū, & marinorum, & serpentium varijs data sunt modis: sed quae iure cornua intelligantur, quadrupedum tantum generi. Cuius rei rationem reddidit Aristot. in I II. de Partibus, ubi haec prodidit. Cornua alijs quibusdam inesse dicimus: sed per similitudinem & translationem, cum nullum ex ijs cornu officio fungatur. Gerunt enim, quae animal pariunt, cornua ad vim aut inferendam, aut depellendam: quod nulli ex ceteris, quae cornua habere dicuntur, contingit. Nullum enim utitur cornibus, vel ad conuincendum, vel ad defendendum, quae uirium sunt officia. Quapropter metaphoricè & cochleae, & crustatorum nonnulla genera, ut cancri: & quaedam terrestria insecta, cuiusmodi sunt scarabei, & id genus alia animalia cornigera nuncupantur. Improprie item de cornigerorum genere esse uidetur serpens ille à cornu cerastes, hoc est cornutus uocatus, de quo memorauit sic Plinius lib. VIIII.*
- Cap. 23 *Cerastis corpore eminere cornicula saepe quadrigemina, quorum motu reliquo corpore occultato sollicitent ad se aues. Et Albertus lib. XXV. de Animalibus, ait. Cerastes est serpens carens spinis, in corpore cartilagines habens pro spinis: & ideo corpus habens flexuosius alijs serpentibus. Habet autem octo cornua in capite flexuosa, sicut cornua arietis: & est serpens paruus, coloris pulueris: unde etiam absconditur in puluere, & passeris insidentes cornibus suis, sicut festucis, ueneni morsus eos interficit: & similiter alia animalia calcantia in eum & c. Dantes insuper in Inferni Cantica de furijs differens, hec cecinit.*
- Cap. 9.

*Et conhidre uerissime eran cinte;
Serpentelli ceraste hauean per crine;
Onde le fiere tempie eran auinte.*

De

De hoc serpente memorarunt necnon Dioscorides, Aëtius; Statius, Lucanus, & alij plures. De cornuta aspide meminit itidem Albertus loco nuper adducto, Auicenna item, & Semyon. Sed cuncta nunc animalia improprie cornuta perscrutari non est opus.

Quare sermoni de unicornibus finem imponemus.

SYNTAGMATIS QVARTI,

F I N I S.

DE

DE RUMINANTIBVS, BICORNIBVS.

SYNTAGMA QVINTVM.

Cap. 2.

VM de unicornibus in superiori syntagmate disputatum fuerit, ordinis ratio nunc exigit, ut de bicornibus ruminantibus differamus, Plurima cornigera bicornia esse asseueravit Aristo. in 111. de Partibus, dicens: *Maxima animalium pars, ut corpus dextro, sinistroq, quibus se mouent, distinguitur: sic etiam cornua bina eadem illa de causa gerit natura ingenio.* Bicornia cornua gerunt, uel ad propulsandas, uel inferendas iniurias: hec nanque duæ sunt cornuum utilitates ex Aristotele loco nuper adducto. Ad iniurias propulsandas naturam bonasos cornibus armasse uidetur, de quibus ibidem hunc in modum meminit philosophus.

Duo. cor.
uum vna.

Cap. 1.

Bonasis (nam us quoque pari aduncitate cornua reflexa inter se orbem colligunt) excrementi profusionem natura pro auxilio dedit: hoc enim cum metuumt, se tuentur. Hac eadem profusione alia quoque seruari certum est. De bonaso Arist. item lib. 11. de Historia hec scripsit. Sunt nonnulla, quæ simul bisulca sint, & iubam habeant, & cornua bina, orbem inflexu mutuo colligentiã gerant, ut bonasus, qui in Pæonia terra, & Medica gignitur. Plinius bonasum necnon ita circumscripsit in 111. Tradunt in Pæonia feram, quæ bonasus uocatur, equina iuba, cætera tauro similem, cornibus ita in se inflexis, ut non sint utilia pugnae. Vbi commonefaciendum est, quod Plinius bonasi cornua pugnae inutilia esse as-

De bonaso.

Cap. 15.

L firmavit,

Bicornium
Pericentium
diuisio.

Cornigera
cornua mo-
nentia.

Varia de ca-
p.

firmavit, ad uim scilicet inferendam: minimè autem ad iniurias depellendas futilia sunt, cum hoc auxilio bonafos se tueri asseuerauerit Arist. Bonafos itaque cornibus utitur tanquam clypeis, ut seipsum ab externis tueatur iniuriis. Bicornia uerò cornibus donata, ut in congressibus ac pugnis feriant, uel solida, uel inania cornua gestant. Qua in re animaduertendum est uacua cornua, in extremitatibus cuncta fuisse soliditate stabilita: in basi quippe, ut firmitus fronti infigerentur, in cuspide autem, ut cornu ualentius peterent: animaduertebatq; Arist. lib. II I, de Partibus, solidum illud, quod inferiore replet concauitatem, nequaquam cornuum esse particulam: immo uerò quandam cranei exuberantiam. Inania cornua, uel mobilia sunt, uel immobilia: mobilia cornua habent Phrygiæ boues, perinde ut aures, de quibus tum Arist. lib. I I I, de Historia, tum Plinius lib. XI, memorarunt. Atqui præter Phrygiæ bouum armenta, aliarumq; regionum, quædam fera Eale nuncupata comperita est, quæ & ipsa cornua ciet, cuius talem attulit descriptionem Plinius in VII I: *Eale magnitudine equi fluuiialis, cauda elephantis, colore nigra uel fusca, maxillas apri, maiora cubitalibus cornua habens mobilia, quæ alterna in pugna sistit, uariatq; infesta, aut oblique, utcumque ratione monstrauerit. Quemadmodum, cornigera pleraq; bicornia existunt, & cuncta ferè bicornia cornibus uacuis donata sunt: ita omnia ferè inania cornua ad eò in capite stabilita ac infixata sunt, ne tantulum quidem titubent. Singulas horum bicornium species referre nunc non est opus: at ne ab illarum narratione omnino superfedere videamur, pauca quædam de capra ab Aristotele hinc inde excerpta proponemus. Montis Oetæ pastores urtica earum caprarum ubera acriter perfricant, quæ coitum non admittunt, ut dolore excrucientur: itaque cruentum humorem eliciunt, mox purulentum, & postremò lac haud minus copiosum, quàm ex iis, quæ uenercum congressum non respuunt. Caprarum ubera extabescunt, cum primum caprimulgus auis ea suxerit, non absq; caprarum cæcitate. In Lemno tantum lactis ex capri mammis, iisq; geminis secundum genitale locatis, ut colostrum ex eo confiantur: quod quidem iure ueluti hæreditario illius capri masculæ proli contigisse affirmatum fuit, & inter ostenta connumeratum. Nam Lemnio pecoris domino consulenti, amplius peculiij incrementum futurum ex oraculo responsum est. Crete syluestres capras sæuis sagittis saucias, solo dictami pastu nullo negotio tela è corpore elidere autumarunt. Per maximum Naxi capræ obtinent: at uerò apud Chalcidem Euboiam felle prorsus sunt mutilatæ. Per aurium anfractus capras respira-*

Cap. 2.

Cap. 9.

Cap. 87.

Cap. 21.

respirare credidit Alcmeon. Animalia quædam extant utroque genitrali prædita, & in hominum genere quidem dantur, quos hermaphroditos & androgynos nuncuparunt: plurimis uerò capris utrunq; sexum natura concessit, quas hircinas uocitarunt. Conspecta fuit capra crucis modo cornu gerens. Cephalenix capræ ad flantem auram hiantes, pro potu hausto, uento reficiuntur. Legitur quòd in Pedasia Cariæ Ioui sacrificia persoluebantur, ad quæ capram incolæ admittebant, quæ tanta obedientia, taliq; modestia properabat, ut semetipsam summopere affectare uideretur, holocaustum fieri. Horum plura, quæ de capris ex Aristotele coaceruauimus, ipse ex aliorum potius, quàm ex propria refert sententia. Literis commendatum fuit, Trogloditas Aethyopiæ populos cadauerum capita, ac pedes simul uincire solitos fuisse, & celeritate summa, atque ioco, nulla habita locieratione, illa humare, & capræ cornu iuxta eorum caput admouer, ut egregios fortasse caprarum custodes fuisse significarent. Ordinis nunc ratio exoptulat, ut de bicornibus ijs disseramus, quæ solidis donata sunt cornibus. Bicornia solidis armata cornibus perpauca admodum sunt, ne cornigeris nimis ponderosa essent: quemadmodum etiam inania sunt ossa, nimis quibusdam exceptis, quæ in manibus præsertim, ac pedibus ad firmadas neruorum, uel maui tendinum propagines, molita est natura: hæc officula ab anatomicis sesamina dicuntur, quippe quæ sesamo semini comparentur. Non me latet tamen, ossa necquon uirgata esse, ut in illorum sinibus medulla reciperetur, qua recrearentur. Nec etiam me fugit, Galenum digitorum ossa ob *duoradibus* solida uideri existimasse in. 1. de Usu partium, ubi & dura, & densa, & medullæ expertia ea appellat. Vesalius attamen lib. 1. interno quodam sinu eiusmodi officula peruia esse censet: quod quidem nequaquam à Galeni doctrina abhorret. Siquidem Hippocratis locum explanans Gal. in lib. de Fracturis, ubi Hippocrates ait, pedes ac manus plurimis officulis esse conflatos, hæc conscripsit. *Dicit ergo utranque partem ex multis minimisq; ossibus constare.* Nos autem adiungimus, & duris: quandoquidem medulla carent, caua minimum sunt, & à lapillis paruis non abhorrent. Non igitur solida prorsus hæc officula statuit Gal. cum minimum caua dicat. Quocirca ne ulla sit in eius uerbis inconstantia, arbitrandum est, quòd quàmuis præcitato loco lib. 1. de Usu partium, ossa dura, densa, & medullæ expertia esse affirmauerit, non propterea indicasse illa omni sinu penitus carere: cum possint esse & dura, & densa, & medullæ expertia, quæcunque minimum caua sunt: quod à Vesalio uirò

De bicornibus solidis.

An digitorum ossa sint inania.

Cap. 15.

Com. 1.

Tex. 2.

De ceruorū
cornibus.

alioqui cordato neutiquam animaduēsum fuerat. Ceruo duntaxat cornuum soliditatem tribuit maximus Stagirita in III. de Partibus. *Ceruis duntaxat cornua tota solida, & decidua, tum utilitatis causa, ut onere leuentur, tum ex necessitate præ pondere.* Ex quibus philosophi uerbis apparet, non modò ceruorum cornua solida esse, quinimmo & decidua, & cur decidant. Siquidem duas decidentiarum illorum causas proponit, finalem nempe, ut cerui inuili onere leuentur: atque materialem, scilicet ponderosa grauitas eorum cornibus insita. Idem confirmat Arist. lib. I. I. de Historia, inquiens.

Cap. 2.

Ceruo ex cornigeris uni cornua tota solida, ceteris caua quodamtenus, & mucrone demum concreta sunt. Et paulò infra. *Soli etiam ceruo cornua omnibus annis decidua, initio à bimatū: ceteris perpetua, nisi per vim aliquam amittant.* Aristotelem secutus est Plinius lib. XI. scribens. *Omnibus autem caua, & in mucrone demum concreta sunt cornua: ceruis tantum solida, & singulis annis decidua.*

Cap. 2.

Cap. 37.

Capreolorū
cornua solida esse &
decidua.

Atramen Aristoteli ipsa refragatur experientia. Etenim capreoli item cornua gerunt & solida, & decidua: licet multò minora quàm cerui, quorū intimior pars minus densa, quàm extima. Rectius autem iudicauit Albertus lib. III. de Animalibus, ubi hæc prodidit. *Adhuc autem multorum animalium cornua sunt macua, apud caput & superius solida, præterquam in ceruo, & habentibus cum ceruo naturam similem, sicut caprea, & hircoceruus, & huiusmodi, quæ in utroque termino sunt dura, & sunt multa ramificationis.* Adhuc autem nullum animal mutat cornua præter ceruum, & ceruina animalia. Cum ceruorum cornua tum ob soliditatem, tum ob illorum proceritatem grauiā & ponderosa sint, ceruis natura cursus celeritate opem tulit, ut sentit Arist. qui præallegato loco lib. III. de Partibus, exarauit. *Quibus autem cornua præ nimio excessu superuacua sunt, iis alterum auxilium natura adhibuit, ut ceruis uelocitatem.* Grandis enim illa, & multifida cornuum magnitudo potius obest, quàm prodest. Verum (ut reor) natura ceruis non obcornuum modò grauitatem, cursus celeritatem concessit, sed potius quia quandoque cerui inermes & cornibus mutilati sint: ut cum ob armorum carentiam pugnare ac congregari non possint, fuga saltem, celeriq; pernicitate tum uenatorum, tum immaniorum bestiarum molestias euitarent. Etenim quotannis cornua ceruis decidere scriptum reliquit Arist. ut ex præcitato loco lib. I. I. de Historia, satis constat: præterea lib. IX. eiusdem operis hæc scriptis mandauit. *Amittunt singulis annis cornua mense Aprilis: quæ cum amiserint, occultant sese interdium, idque opacis faciunt locis, ut muscarum tadio uacent: pascuntur per id tempus noctu, donec recipiant cornua,*

Tract. 2
Cap. 2.

Cap. 2.

Cur cerui
cerui pol-
lant.

que

Cap. 2.

C. P. 2.

que primum quasi cute uestita, & hirtiuscula emittunt: sed cum creuerint, soli exponunt, ut excoquantur, & siccescant. Vbi iam nihil attritus arborum, cum ea scalpant, indolent, tunc ea relinquunt loca, confisi habere iam quo repugnare possint, cum res exiguit. Theophrastus item lib. i.

Cap. 1. de Historia plantarum, ceruos quotannis cornua amittere scriptis mandauit. Vbi uerò graua cornua deponant cerui docuit Aristot.

Cap. 5. eodem loco lib. ix. de Historia, inquit. Cornua etiam locis difficilibus amittit, & quæ inueniri nequeant: vnde illud prouerbiū ortum. Quæ cerui amittunt cornua. Quasi enim sua miserit arma, cauet, ne inermis reperiatur, Insuper Arist. ibidem ceruorum senium ex ra-

Lab. 9. de Histo- ria ca. 5. morum multitudine, in quos eorum spargantur cornua, nequaquā agnoscendum esse docet: quinimmo dentium caritate, atque adminiculorum inopia coniectandam illorum ætatem esse suadet. Adminiculorum quippe uiduitate: cum seniores cerui ijs careant pro-

minentibus ramis, qui ante frontem exporriguntur ac prominent: hosce enim adminicula nuncuparunt. Amplius de cerui cornuum ramis, & eorum propagatione sic diserebat quoque philosophus.

De cornu
cerui ramis

Modem lib. 9. de Histo- ria ca. 5. Anniculis nondum cornua nascuntur, nisi quoad inditij gratia sit initium quoddam præuberans, quod breue, hirtumq; est. Bivris cornua primū oriuntur simplicia, & recta, ad subularum similitudinem, quamobrem subulones per id temporis eos uocant. Trimis bifida exeunt, quadrimis trifida, atque deinceps ad hunc modum procedit numerus vsque ad annum sextum. Ex quibus quidem uerbis Aristoteles geometrarum more, hoc inferebat consiliarium. Ab hoc similia semper prodeunt, ita, ne sit dignoscere ætatem ramorum numero. Satis itaque constat uanam esse illam vulgi opinionem, quæ annorum cerui numerum à ramorum ipsorum cornuum quantitate metitur. Quandoquidem si singulis annis ramus propagaretur (ita enim metaphorice cornuum propagine, ramos uocitari Arist. asseuerauit in Poetica) cum maxime longæui sint cerui, ijs profectò, quos ultra centum annos uixisse perhibent historici, proceris pinis ac quercubus multò grandiora cornua erupissent. Etenim quosdam ceruos post centum annos cum aureis torquibus captos fuisse legitur, quibus eos Alexander ille magnus munificentissimè donauerat, ut & uitam, uitæq; ornamentum illos ab Alexandro recepisse posteritas & agnosceret, & admiraretur. Cæsaris item Augusti ceruam, innumeris propemodū lustris à pacatissimo ipsius imperio deprehensam fuisse annalium monumentis mandatum fuit, quæ à uenatoribus nunquam iugulari potuerit, torque scilicet prohibente, temporis diurnitate cute ob-

De ceruorū
ætat

Cap. 10. ducto, ubi hæc uerba erant exarata. *Noli me tangere, quia Cæsaris sum.*

sum. De eiusmodi cerua Franciscus Petrarca commemorans, sic cecinit.

*Nesun mi tocchi, al bel collo d'intorno
Scritto hauea di diamanti, e di topatij,
Libera farmi al mio Cesare parue.*

Insuper in Compendio de gestis Francorum, ubi Caroli uita enarratur, hæc habentur. *Accidit per hos dies res cognitu digna. Syluanetum Carolus uenandi causa se contulerat, canum latratibus excitatur in fugam ceruus, æreum torquem collo gerere visus est, quem uenabilis, aut ferro Rex prohibens, in casses, & retia compellit: erat in torque literis Latinis inscriptum. Hoc me Cesar donauit.* Amplius Agathoclea Syracusanorum tyrannum uenando ceruum interfecisse fertur, aheneum rhonile circa collum gestantem, cute uelatum, ijsce literis insculptum. *Diouit d'ns à preuidi.* Quem Princeps religiosè ac piè Dianæ statim cõsecrauit. Atqui tam longam uitam uiuere ceruos, & tam annosos esse atque uiuaces, ut circumfertur, Aristoteli haud prorsus compertum extitit, utpote qui lib. vi. de Historia hæc literis consignauerit.

Cap. 22

Uita esse perquam longa hoc animal fertur: sed nihil certi ex ijs, quæ narrantur, uidemus: nec gestatio, aut incrementum himuli ita euenit, quasi uita esset prælonga. Cæterùm Arist. circa ceruini cornu ramorum numerum errasse uidetur: quippe qui præallegato loco lib. ix. de Historia, statuerit (ut facile ex ipsius uerbis colligi licet) quinque ramos ad summum cornu cerui edere, neque in fundendis propaginibus hunc numerum superare: cùm tamen constet in multò plureis ramos illud distribui. Etenim & sensus & experientia acerrimè reluctantur: hoc non ignorant uenatores, qui illis insidiãtur: hoc minimè philologos latet, qui plerumque loca musis dicata ceruorum capitibus, & aliorum animantium, quasi naturæ trophæis exornant. Affirmatur Gulielmum Bauariæ Ducem bina cerui cornua habuisse, quorũ utrunque unum & uiginti ramos fundebat. Testatur Albertus ceruorum cornua in Germania ad undecimum usque ramum diuidi: quod quandoque etiam in Italia contingere ceruum est, licet Italiæ cerui Germanis minores sint. Vidi nanque in pœnu serenissimi Ferrariæ Ducis, ceruum in agro Ferrariensi interfectum, magnitudine equo paulò inferiorem, cuius cornua aded erant ramis referta, ut potius superarent, quàm à Germanis superarentur: ac proinde Maro cerui cornua ramosa in Bucolicis nuncupauit.

Eclog. 7

Et ramosa Mycon uiuacis cornua cerui.

Quocirca à uero hac in parte uidetur Arist. plurimum declinasse. Nisi (ut ipsum uindicemus) dicamus eum per cornuum ramos maio

res

Lapsus Arist. circa ramorum cornu cerui numerum.

Cap. 1

Quomodo Arist. uocabatur.

res ac principales intellexisse, quippe qui in alios minores disper-
gantur. Insuper accusant nonnulli Aristotelem, utpote qui Aphricā
ceruos, aprosque gignere negauerit lib. VI I I. de Historia: cui subscri-
psit Plinius lib. item VI I I. suæ naturalis Historiæ. Cùm tamē Aphri-
cam & aprorum, & ceruorum feracissimam esse constantissimum sit.
Verùm ut ipsius Stagirite partes tueamur, dicendum uidetur, eiusmo-
di animalia posteriori æuo in Aphricam fuisse translata: quod facilli-
mè phasianorum exemplo persuaderi poterit. Etenim phasiani à
Phasi prægrandi Colchorum fluuio, ubi copiosè redundant, in Græ-
ciam fuerunt translata, & mox ex Græcia in Italiam transfuectæ, tan-
demque paucis abhinc annis Hippolyti Estensis amplissimi cardina-
lis iussu, in transalpinam Galliam transportatæ fuerunt: ubi in nemo-
re aucupio maximè opportuno libertate donatæ summa fecundita-
te suam propagarunt prolem: aiuntque phasianos nullibi (unico hoc
lucu excepto) in transalpina Gallia reperiri, ob uolandi fortasse imbe-
cillitatem, qua sanè ad alia eius prouinciæ loca migrare nequeunt.
Hoc idemmet plantarum exemplo conspicuum apparebit. Quando-
quidem persica in regione Persiæ lethalia mala aded edebat, ut come-
dentes necarent; in Aegyptum uerò traducta, omne Persis uenenum
reliquit, atque Aegyptijs hac migratione innocua exitit: huiusce rei
inter cæteros scriptores fidem facit Gal. in I I. de Semine. Persica ma-
la inde in Italiam aduecta in maximis delitijs habebantur, ita ut Ro-
mæ olim, dum ipsa totius orbis imperiū moderaretur, singula eiu s
mala tricenis denarijs uenderentur. Quibus profectò exemplis fa-
cile coniectari licet, uel ceruos ex Europa, Asiaue in Aphricam fuisse
translatos, uel ipsosmet illuc tranando migrasse. Siquidem eos por-
recto ordine, & præcedentium clunibus capita imponetes, maria gre-
gatim transcendere fertur: in cuius rei fidem Plinij autoritas adduci
poterit, utpote qui in VIII. scriptum reliquerit. *Hoc maximè notatur
à Cilicia Cyprum traijcientibus.* Verumenimvero si quispiam fortasse
aded pertinax fuerit, ut ijsce non acquiescat responsionibus, nec ta-
men iste Aristotelem iure obiurgare poterit. Etenim in describenda
animalium Historia philosophus, aliorum uerbis, relationibusque si-
dem adhibuisse plerunque coactus fuerit, tum ob maximam regio-
num distantiam, quas ipsum peragrarè oportuisset, tum ob breue an-
gustumque humanæ uitæ curriculum: uix enim nati morimur. Inter
cætera, quæ à naturalibus historicis de ceruis enarrantur, eos sum-
mopere symphonia oblectari ac mulceri referunt: quod quidem ue-
natores haud ignorantes cantu, sibilo, pastorumque fistulis ceruos
alliciunt, atque eiusmodi uersutijs capiunt. Ceruum musica dele-
ctari

Cap. 28.
Cap. 33.

Ceruos esse
in Aphrica
contra Ari-
stotelem
Plinius
n. d. & quo-
modo uin-
dicentur.

Gallia phas-
ianis caru-
is.

Cap. 1.

Cap. 32.

Ceruos alia
que anima-
lia sympho-
nia oblectar-
ri.

Clari comprobauit Pierius Valerianus lib. v. Hieroglyphicorum, inquit. *Sane quo minus mirum sit ceruum musica modulos intelligere, apud Aelianum legitur eum iudica uocis callere sonum, sermonemq; percipere, neque alium quempiam ita facile: quamuis Ptolemæo Philadelpho ceruus fuerit, qui Græcum idioma prorsus intelligeret.* Delphinus item symphoniam cantu, præsertimque hydraulici sono rapitur. Dantur & alia animalia harmoniæ auida. Quocirca Nicolaus Contarenus lib. 1. de Perfectione rerum, hæc literis consecrauit. *In bello etiam, & acie homines, & equi buccina, tubæq; cantu ad pugnandum acerrimè accenduntur. Quinetiam ipsæ immanes bestię tenentur cantibus, atque ijs fluctantur, & facillimè consiliunt: quod de equo, de urso, de cane, de ceruo legimus.* Naturalem quandam ceruarum prudentiam in hinnulis tum edendis, tum educandis ualde commendauit Arist. in 1x. de Historia, ubi de cerua differens, ait. *Cum pepererit, inuolucrum primum excedit, mox seselim herbam petit, quam cum ederit, redit ad prolem.* M. Tullius tamen libro de Natura Deorum, hoc ante partum ab ipsa cerua fieri autumat. *Cerue ante partum perpurgant se quadam herba, quæ seseli dicitur, aliter seseli.* Ciceronis sententiam secutus est Plinius lib. viii. In quibusdam uerò Plinij exemplaribus legitur item ceruas post partum seseli herba uti, & aro. Inspecti sunt quandoque cerui hederam cornibus innatam, ac germinantem gestantes, ut Aristoteli lib. ix. de Historia prodidit. *Captus iam ceruus est hederam suis enatam cornibus gerens uiridem, quæ cornu adhuc tenello fortè inserta, quasi ligno uiridi coaeluerit.* Idem affirmauit lib. de Admir. audit. Plinius item in in viii. in mollioribus ceruorum cornibus hederam coalescere, dum ex arborum attritu illa experiuntur. Quod quidem non est aded absonum, ut prorsus repudiandum sit. Etenim passim cernimus in parietibus, & maceris helxinem nutriri, auferere, semenque edere: hinc apud Latinos muralis, muralij, & parietarię nomen sibi uendicauit. Item capparem non modò in incultis nascitur agris, ut affirmauit Theophrastus lib. vi. de Plantarum historia: atque in cultis perinde ac segetes, & legumina, ueluti Plinius in xix. testatus est, cuius ad stipulator ipsa existit experientia: uerum etiam in collapsis edificiorum parietibus, ruderibusque, ut Romę uidere licet, præsertim uerò circa Pacis templum. Conspexi ego cappa res parietibus helxines instar inherentes, ubi & copiosos & odoratos flores expullulauerant. Nec herbas tantum, quin & arbores à parietibus & saxis erumpere, atque ex ipsis escas haurire uidemus, uti de caprifico satis conspicuum est, de qua sic cecinit Martialis.

Marmora Messala scindit caprificus.

Alias

Ceruarum prudentia.

Hederam in ceruorum cornibus germinare.

Cap. 12

Cap. 9

Cap. 12

Cap. 5

Hist. 5. Cap. 12

Cap. 5.

Cap. 8.

Alias insuper arbores, casque proceras parietibus passim innatas spectamus, eoq; magis si muri ad Aquilonem exporrecti sint, ac sensim declinantes fuerint, cuiusmodi quædam sunt ciuitatum pomæria: ob eiusmodi nanque situm aliqua humoris portio ab imbribus suppeditata, in illis coaceruatur, ut putrescat. Quamobrem in quadam Ferrariensium mœnium parte ad Boream vergente, non tantum ficus, quinetiam & iuglandes, & pomi, & cerasi fructiferæ inueniuntur: ita ut pomæria uideantur quodammodo in pomaria commigrasse. Cùm igitur eiusmodi plantæ à muris nutrimenta petant, quid prohibet hederam quoque è ceruorum cornibus germinare? præsertim cùm quàm libentissimè externis rebus adhæreat, & uegetandi ui acerrimè polleat, siccioriq; oblectetur alimento. Vel dicamus inter ceruorum cornuum strias, sordes coaceruari, quibus hederæ enutriatur. Nec fortasse à ueritate abhorrebit, illud de hederæ in ceruorum cornibus germinante existimare, quod Iulius Cæsar Scaliger de Visco frutice iudicauit lib. de Subtilitate, ubi sic quærit. *Quomodo in durissima ligna subeat ita; ut sibi findat corticem, ac sine radice uenam cum illis fiat? Nam quamobrem non super iuglande, olea, lauro, cupresso, larice? quando super horum congeneribus, usq; æquè duris, aut etiam durioribus nascitur: pyro, malo, sorbo, pruno, cerro, quercu, terebintho, abiete, pinu, ilice. Etiam super castanea uidimus. Et paulò post subdit. Nullo modo fieri potuit, ut in terebinthi corticem durissimum uitam, membrâq; sua infingere, atque insinuare queat uiscum. Sed à calore potiùs interno foto informata uisci principia in succo sibi comaturali: ab externo adiuta, atque euocata concreuissent; atque in plantam hanc adoluisse.*

Haud secus existimandum esse reor, in ceruorum nempe cornibus quoddam hederæ familiare latitare, à quo ipsa cornibus adhærens auidè mirificèque amplexata foueatur, atque illi nutrimenta suppeditantur. Cerui extrahendis sagittis dictamum utilem esse docuerunt; ut perhibet Plinius lib. vii. scribens. *Dictamum herbam extrahendis sagittis cerui monstrauerunt percussis eo telo, pastuq; eius herbæ eiecto.* Dioscorides tamen lib. i. de dictamo disserens, istud ascripsit capris, cùm dixerit. *Produnt in Creta capras sagittis percussas, huius herbæ pastu eas excutere.* Dioscoridis sententiam secutus est M. Tullius lib. ii. de Natura Deorum, ubi hæc exarauit. *Capras auditum est in Creta feræ, cùm essent confixæ uenenatis sagittis, herbam querere, quæ dictamum vocaretur, quam cùm gustassent, sagittas excidere dicunt è corpore.* Inter feras ceruos ruminare testatus est Aristot. lib. ix. de Historia, inquit. *Ex feris nullum adhuc ruminare constat, præterquam ea, quæ aliquando cum hominibus exiguunt, ut ceruus: hunc etenim ruminare planum*

M est.

est. Cuius sententiam quasi interpretans Albertus lib. viii. de Anima libus, asserit. *Nullum autem animal agreste ruminare uidetur, nisi creetur ad figuram alicuius domestici ruminantis, præter solum ceruum, & ea, quæ sunt similia ceruo, sicut capriolus, & equicervus.* Plinius lib. x. prodidit. *Ruminant præter iam dicta syluestrium cerui cum à nobis aluntur.* Plinium autem increpauit Pierius Valerianus lib. vii. Hieroglyphicorum, iniquiens. *Sed iam tempus est, ruminacionis significatum exequamur, si prius tamen locum apud Plinium expenderit, ubi de cerui ruminacione loquitur, quem syluestrium tunc ruminare, cum à nobis alatur, dicere uidetur, quasi cicuratio sit ruminacionis causa.* Sedenim, ut reor, uel aliquid deest, uel, quod adduci non possum, Aristotelem non expressit, qui eo probat argumento ceruos ruminare, quia idem faciunt alti à nobis. ait enim, *ex feris ea tantum ruminare nouimus, quæ aliquando cum hominibus degunt, ut ceruus, hunc enim ruminare, manifestum est.* Cerui erant Dianæ dicati, cum uenacioni (ut existimauit antiquitas) ipsa præflet. Unde cum Luna à Diana neutiquam differret, nisi quòd illa cæli, & hæc nemorum incola esset, Lunæ currum ob pernicitatem, & candorem à duobus ceruis candore nitentibus tractum finxerunt ueteres. Quanta enim uigeant cerui fugacitate indicarunt quicumque pedum Achillis alacritatem, inde præuenisse tradiderunt; quia sub Chirone ceruorum medullis enutritus fuerit: ut *πρόδραμος, καὶ πρὸ δασείων* passim ab Homero uocitur. Neque Dianæ tantum, verum & Milanioni, & Atalantæ heroibus ceruus sacratus fuit, ut auctor est Pausanias. Ceterum cornu cerui uarius est in medicina usus: Galenique lib. xi. de Simpl. med. scriptis mandauit cerui cornua, & capræ, tum ad candorem dentium, tum ad contrahendas mollitie tuitantes gingiuas medicamentum maximè opportunum esse: ceruinum que cornu à medicis summopere commendari tradit, ab ustione lotum, in dysenteria, sanguinis excreatione, cæliaco affectu, aurigine, atque oculorum fluxionibus curandis, sanandis, & profligandis: quæ omnia ferè à Paulo Aegineta referuntur lib. vii. Scribonius Largus iuuenum cernorum cornua, lanuginosa adhuc cuticula operata, si crementur acerbissimis coli cruciatibus mirificè opitulari affirmat. Dioscorides item lib. ii. docet, ceruini cornu elorum cinerè uesicæ doloribus prodesse, fœminis que uulue fluxione laborantibus utile esse, necnon maxillarum à dentitione dolorem adimere: cum prius eum in dysenteria, sanguinis excreatione, cæliaco, ac regio morbis laudari tradidisset: crudi quoque cornu suffiti nidore serpentes fugari testatus est. Etenim naturalem quandam inter ceruos atque serpentes obuersari inimicitiam manifestum est, ratione cuius inuestigant

Ta 2. 1. Cap. 4.

Cap. 72.

Cur Lunæ currus trahatur à ceruis.

Usus cornu cerui in medicina.

Cap. 9.

Cap. 12.

Ceruos & serpentes naturaliter hostes.

gant cerui cauernas, serpentium domicilia, quos narium inspiratione extrahunt, & pedibus conculcant, ut apud Nicandrum legitur: quam ingenitam cerui cum serpente discordiam hisce uersibus descripti Lucretius.

Naribus alipedes ut cerui sæpe putantur.

Ducere de latebris serpentina secla ferarum.

Quodnam uerò cerui cornu magis salutare sit, dextrum, sinistrum uel haud prorsus compertum uidetur, cum in hoc sibi ipsi non constet Arist. Siquidem lib. ix. de Historia, dotes omnes sinistro cornu, & lib. de Admir. audit. dextro tribuit. Has discordantes philosophi autoritates hoc pacto forsitan conciliari poterunt, si eum ibi de maris cornu, & hic de sceminæ locutum fuisse dixerimus: cuius hæc sunt uerba. *Ceruus, quæ in Epiro oriuntur, dextrum cornu defodere, ceu multa*

Dextrum an
sinistrum cer
ui cornu sa
lutare sit.

Verborum
Arist. conciliatio.

utilitate præditum aiunt. Plinius priorem Aristotelis autoritatē castigasse uisus est sic lib. vii. *Dextrum cornu negant inueniri, ceu medicamento aliquo præditum.* Quam sanè sententiam ab Aristotele (ut sapius solet, præsertim ubi de animalibus disserit) excerptit, quippe

qui lib. ix. de Historia, loco pluries citato, monumentis consignauerat. *Cornu sinistrum compertum esse à nemine adhuc fertur: oculis enim id, tanquam quodam medicamento præditum.* Nec ceruinum cornu modo salutare existit, sed & ipsius caro, si Platinæ adhibenda est fides, ut

pote qui lib. de Honestâ uolupt. scriptum reliquerit. *Febrium morbos non sentit hoc animal: hanc ob rem quidam Principes omnibus matutinis diebus ex hac carne degustare soliti, longo æuo febribus caruere.* Quod si ueritati consentaneum est, istud aliunde profectò prouenire non potest, nisi à tota (ut aiunt medici) substantia, cum sensibiles qualitates aliud persuadere uideantur. Quandoquidem cerui caro haud facillè conficitur, modicè nutrit, atque melancholicum præbet succum. Plinius itidem lib. vii. affirmauerat eiusmodi animal febrium molestijs haud esse infestum. Ceruus, ait Valerianus, in Diuinis literis hic

De cerui
carne.

roglyphicè significare uiros non indignos, qui ad sacra admittantur, utpote serpentes, hoc est hæreticos, assiduè persecuturos; & identidè apud Salomonem ex cerui imagine Christum intelligi. Legitur in

Psalmis. *Vox domini preparantis ceruos: & reuelabit condensam.* Vbi glossa interlinearis talis est. *Qui superant & repellunt uenenosas linguas, opacitates illas librorum, & umbracula mysteriorum, ubi liberè pascantur.* At communis glossa hoc modo exponit. *Secundum hoc igitur per ceruos hic intelliguntur fructus de terra Neptalim ueloces ad maturescendum præ alijs: sicut ceruus uelocior est in cursu alijs animalibus, quæ quidem uelocitas fiebat diuina uirtute omnia producente, & c.* Tradit Euche-

Cap. 5.
Hist. 72

Cap. 31.

Cap. 5.

Cap. de
ceruo.

Cap. 1.

Pl. 28.

rius ceruos latis cornibus coronatos, in Sacris literis tragelaphos nã
 cupari : hosce autem cernos platycerotas uocauit Plinius. Quæ sanẽ
 Eucherij sententia non uidetur satis tuta : nam tragelaphus Græcè,
 hircocerus Latinè dicitur, cum barba ac uillo similis hirco sit, in re
 liquis uerò cerui effigiem præ se ferat. Datur item Hippocerus ani-
 mal, anteriore parte equus, & posteriore ceruus. Hippoceruum do-
 no misit Federicus primus Mantuæ Dux Francisco Galliarum Regi.
 Mare, quod innumeris animalium generibus scater, bicornibus haud
 carere compertum est : sicut neque unicornibus egere, asseueratum
 fuit : inter quæ connumeratur locusta, de crustatorum genere, quæ
 cornua bina, eaque procera ob oculos gerit, cuius mentionem fecit
 Plinius lib. IX. Cum hætenus de unicornibus, atque bicornibus di-
 sputatum fuerit, congruum uidetur, ut pauca quædam de multicorni-
 bus adducamus, ne hæc nostra præsens disputatio diminuta sit.
 Multicornia natura, uel arte comparantur, nisi mendax fortasse exi-
 terit Plinius, qui lib. VII I. memoriæ tradidit. *Indicos boues unicornes,
 tricornesq̃.* Et in XI. prodidit. *Adeò sequax natura est, ut in ipsiſ uuen-
 tium corporibus feruenti cera stectantur, atque incisa nascentium in diuer-
 sas partes torqueantur, & singulis capitibus quaterna fiant.* Reperiuntur
 arietes quatuor cornibus muniti, dantur & qui quinque, inueniuntur
 & qui sex. Quamobrem quanta sit naturæ lasciuia (ut Plinij more
 loquar) in procreandis cornibus, neminem latet. Verumenim-
 uero eiusmodi cornigera multicornia ad bicornia redigi
 poterunt, cum ob materiæ redundantiam istud illis
 contingat, & de bicornium genere reapsa sint.
 Quare de ruminantibus bicornibus
 satis disputatum sit.

Mare bicor-
 nibus prædi-
 sum.

De multi-
 cornibus.

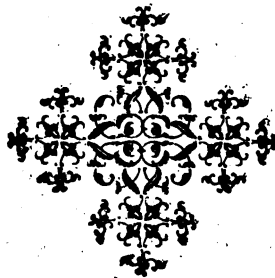
Lib. IX.
 Cap. 37.

Cap. 30.

Cap. 21.
 Cap. 37

SYNTAGMATIS QUINTI,

F I N I S.

DE